

УДК 336.71-047.44

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ДОВІРИ ДО БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

METHODOLOGICAL APPROACHES TO MEASUREMENT OF CONFIDENCE IN THE BANKING SYSTEM

ТУРЧИН

Леся Євгенівна

lesya.turchyn@gmail.com

аспірантка
науковий співробітник
наукового відділу
Університету банківської справи
Національного банку України
(м. Київ)

Статтю присвячено узагальненню методичних підходів до виміру довіри в економіці. Проаналізовано існуючі емоційно-психологічні та економічні методики, а також визначено їх роль у процесі оцінювання рівня довіри до банківської системи.

Статья посвящена обобщению методических подходов к измерению доверия в экономике. Проанализированы существующие эмоционально-психологические и экономические методики, а также определена их роль в процессе оценки уровня доверия к банковской системе.

This article is devoted to summarizing methodological approaches to measurement of confidence in the economy. The current emotional-psychological and economical methods as well as their role in confidence level estimation in the banking system are analysed.

Ключові слова: банківська система, довіра, оцінка рівня довіри.

Ключевые слова: банковская система, доверие, оценка уровня доверия.

Key words: banking system, confidence, estimation of confidence level.

ВСТУП

Враховуючи події останніх років на світовому фінансовому ринку, одним із найактуальніших питань сьогодні залишається проблема оцінки довіри. На даний момент не розроблено оптимального підходу до виміру довіри, який би дозволив максимально об'єктивно визначити рівень довіри в економіці. Разом із тим, головним недоліком застосовуваних підходів до виміру рівня довіри до банківської системи як у вітчизняній, так і в зарубіжній практиці є їх обмеженість.

МЕТА РОБОТИ полягає в аналізі й узагальненні методичних підходів до оцінки рівня довіри до банківської системи.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є матеріали періодичних видань і ресурси Internet.

Під час проведення дослідження використано методи порівняння та узагальнення наявних методик оцінки рівня довіри до банківської системи.

РЕЗУЛЬТАТИ

У світовій практиці оцінка рівня довіри до банківської системи здійснюється за допомогою таких методик:

- методика опитувань («емоційно-психологічна»);
- методика аналізу фактичних даних (макроекономічні та фінансові показники) («економічна»);
- рейтингова оцінка.

У більшості випадків перевага надається методиці опитувань, яка включає такі кроки: визначення факторів формування й реалізації відносин довіри, розробку

анкети, вивчення думки та (або) настроїв певної цільової групи, аналіз та оцінку отриманих даних, побудову індексу довіри (див. рис. 1.).

Таким чином, важливе місце слід надати індексам споживчих настроїв, які широко використовуються (зокрема центральними банками) для короткострокового прогнозування поведінки споживачів. І хоча питання про те, чи можна вважати вищезгадані показники індексами довіри є досить дискусійним, більшість експертів схиляються до думки, що з їхньою допомогою можна дати відносну оцінку рівня довіри в економіці та до певних її галузей.

Наприклад, методика побудови Індексу настроїв споживачів (Consumer Sentiment Index (UMCSENT)), який обчислюється Мічиганським університетом (США), базується на результатах щомісячного опитування 500 споживачів (методом телефонного інтерв'ю) стосовно стану особистих фінансів і впевненості в економічній ситуації в коротко- та довгостроковій перспективі. Зміна значення індексу, як правило, має значний вплив на ринок банківських послуг, вартість акцій, облігацій і долара США, а його динаміка повністю відображає кризові явища в економіці країни [1].

У свою чергу, в Європейському союзі розраховується Індекс довіри споживачів (Flash Consumer Confidence Indicator) та Індекс економічних настроїв (ESI – Economic Sentiment Indicator).

Європейський індекс довіри споживачів обчислюється щомісячно за єдиною методикою та об'єднує відповіді (за 5-ти бальною шкалою) на 4 запитання про очікувані зміни в особистому матеріальному та загальноекономічному стані, зайнятості й особистих заощадженнях протягом наступних 12 місяців.

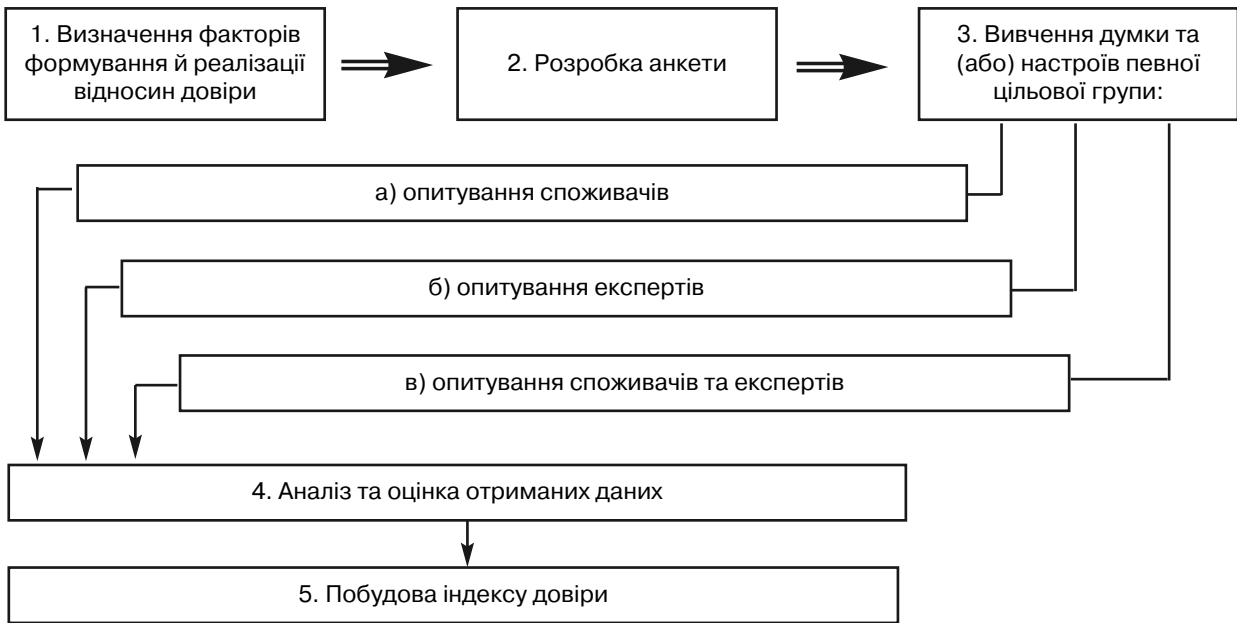

Рис. 1. Схема оцінки рівня довіри за допомогою методики опитувань

Джерело: складено автором

Індекс економічних настроїв розраховується на основі опитування менеджерів і представників домашніх господарств; підсумовує очікування споживачів та виробників. Зростання цього показника свідчить про покращення ситуації в економіці, на валютній біржі та є добрим сигналом для зміцнення євро [2].

Поряд із загальнодержавними опитуваннями слід також виділити й міжнародні дослідження, які вивчають тенденції зміни довіри до банківських установ. Одним із найавторитетніших серед них є щорічне дослідження Edelman Trust Barometer. За його методикою, вивчення думки споживачів передбачає онлайн-опитування, що проводиться у 25 країнах світу й охоплює понад 30 000 респондентів, яких попередньо відбирають із урахуванням багатьох критеріїв (наявність вищої освіти, високі доходи, обізнаність у сфері державного управління та фінансів, добра поінформованість про останні економічні події у світі) [3]. Респондентам пропонують оцінити рівень їхньої довіри до державної влади, промисловості, медіа, різних сфер бізнесу, зокрема до банківських установ, за дев'ятибальною шкалою. На основі результатів опитування здійснюється побудова індексів для кожної з вищезгаданих галузей. Крім того, у звітах про дослідження порівнюються

значення таких індексів у 25 країнах, а також визначаються глобальні тенденції довіри та фактори, які на неї впливають.

В Україні подібні опитування здійснюються Інститутом соціології НАН України та компанією GFK. Наприклад, в інституті соціології НАН України виконується проект-моніторинг «Українське суспільство», у структурі якого є результати анкетних опитувань, що уможливають відстеження рівня довіри, зокрема до банківського сектора.

На нашу думку, варто також звернути увагу на методику виміру довіри, яка застосовується Національним агентством фінансових досліджень Росії: для побудови індексу вивчається оцінка респондентами поточної й очікуваної надійності та прозорості фінансових інститутів, а також вигідності вкладення коштів в цілому.

Інша можлива методика виміру рівня довіри – аналіз фактичних даних, основними компонентами якого є: визначення факторів формування і реалізації довірчих відносин; визначення та відбір показників, які найбільш вагомо впливають на рівень довіри (в основному здійснюється за допомогою методу експертних оцінок та економетричного аналізу) та, як підсумок, побудова індексу довіри (див. рис. 2.).

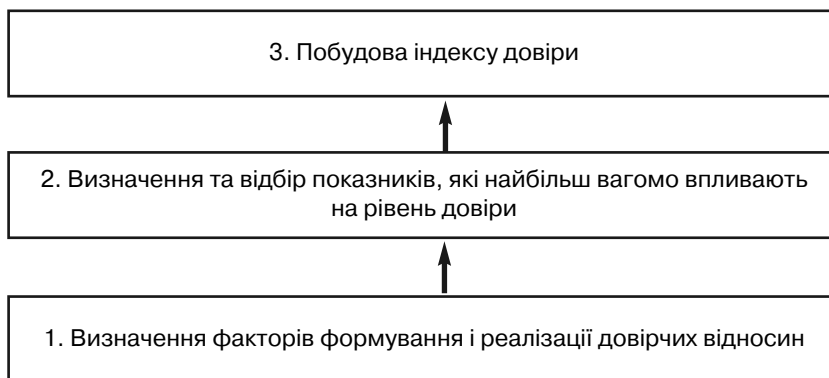

Рис. 2. Схема оцінки рівня довіри за допомогою методики опитувань

Джерело: складено автором

Наприклад, слід узяти до уваги індекс довіри інвесторів, який регулярно публікується російським Альфа-Банком. Варто зазначити, що оновлений варіант індексу усуває суб'єктивний компонент в оцінках і дає менеджерам, інвесторам, аналітикам і представникам ділової преси дієвий індикатор зміни інвестиційного клімату в Росії, в основу якого покладено моніторинг реальних інвестиційних рішень.

Індекс включає 3 групи показників: показники довіри фондового ринку, показники довіри іноземних інвесторів, показники довіри до економіки (див. рис. 3.). Ці показники відображають привабливість бізнесу в російському фінансовому секторі та зміну ступеня довіри іноземних й вітчизняних інвесторів до економіки, національної валюти й банківської системи [4].

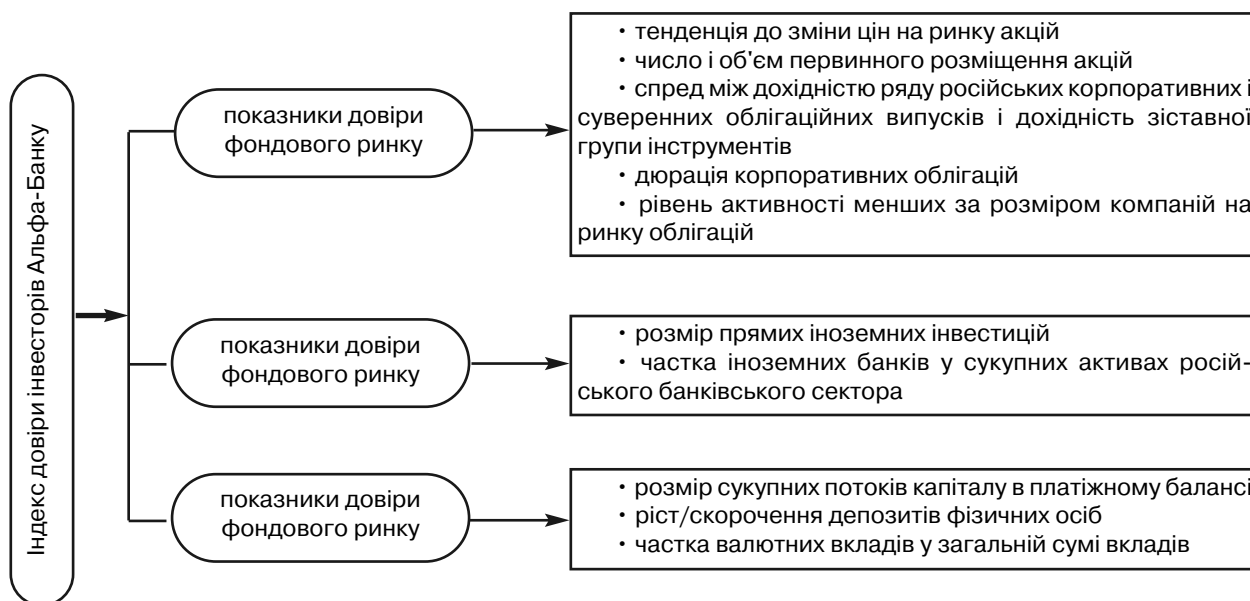

Рис. 3. Система показників, що враховуються при обчисленні індексу довіри інвесторів Альфа-Банку

Джерело: складено автором на основі [4]

Серед інших методик окреме значення, на нашу думку, слід надати рейтингам надійності та привабливості банківських установ, особливо в тому випадку, коли мова йде про оцінку довіри до конкретної банківської установи, а не до цілої системи. І хоча не можна однозначно стверджувати, що такі рейтинги вимірюють довіру, але, у будь-якому разі, вони дають певний сигнал для вкладників.

Наприклад, одними з найпопулярніших рейтингів найнадійніших банків світу є рейтинги: The world's strongest banks (Bloomberg Markets) та World's 50 Safest Banks (Global Finance Magazine). Методики їхніх обчислень суттєво відрізняються.

В основу рейтингу Global Finance покладено порівняння розміру сукупних активів і довгострокових кредитних рейтингів (Moody's, Standard & Poor's, Fitch Ratings) п'ятиста найбільших банків світу [5]. Тоді як у рейтингу Bloomberg Markets аналізуються баланси великих банків (з обсягом капіталу не менше, ніж 100 млрд. дол.) з точки зору можливості протистояти економічним шокам. З рейтингу автоматично виключаються банки, які не пройшли урядові стрес-тести або закінчили рік зі збитками [6].

Серед українських аналогів варто звернути увагу на методику побудови рейтингу привабливості банків для вкладників, який спрямований на комплексне оцінювання найбільших за обсягом активів банків України та враховує найважливіші фактори привабливості установ для вкладників, які можливо розрахувати на основі публічної інформації, зокрема: довгостроковий приплив або відплив депозитів, відповідність капіталу активам, ліквідність банку, рівень іноземної чи державної підтримки, ефективність діяльності банку, рівень боргового навантаження, приріст або зменшення власного капіталу, чиста процентна маржа, коефіцієнт системності, понижуючий коефіцієнт.

ВИСНОВКИ

Підводячи загальний підсумок, необхідно зазначити, що кожна з вищезгаданих методик оцінки рівня довіри

має свої недоліки. Індокси довіри, побудовані за допомогою методики опитувань, базуються на опитуваннях споживачів, а отже, оцінюють не їхні реальні економічні дії, а лише схильність до таких дій. Методика аналізу фактичних даних також не є досконалою, адже кількісні зміни показників не завжди підтверджуються відповідними споживчими настроями. У свою чергу, рейтингові оцінки можна вважати швидше сигналом для вкладників, який показує чи варто довіряти певній банківській установі. Таким чином, постає питання про побудову інтегрального індексу довіри до банківської системи, за допомогою якого можна було б врахувати і економічний, і емоційно-психологічний фактор.

Література:

1. University of Michigan Consumer Sentiment Index/ [Electronic resource]. – Available from: <http://www.economicpopulist.org/category/topic-meta-tags/university-michigan-consumer-sentiment-index>
2. Economic sentiment continues to decline in both the EU and the euro area / [Electronic resource] European Commission. – Available from: http://ec.europa.eu/economy_finance/db_indicators/surveys/index_en.htm
3. 2012 Edelman Trust Barometer global results / [Electronic resource]. – Available from: <http://www.edelman.com/insights/intellectual-property/trust-barometer-2012>
4. Индекс доверия инвесторов Альфа-Банка: июль / [Электронный ресурс] Альфа-Банк. – Режим доступа: <http://www.kapitalrus.ru/index.php/articles/article/174271>
5. Safest Banks Across The Globe/ [Electronic resource]. – Available from: <http://www.cruxbite.com/business-economy/11-safest-banks-across-the-globe>
6. Daniel Tencer: Canadian Banks Among Strongest In The World, Bloomberg Markets Survey Finds / [Electronic resource]. – Available from: http://www.huffingtonpost.ca/2012/05/07/canadian-banks-strongest-world-bloomberg_n_1496401.html